

Møte for lukkede dører, Stortinget 19. mars 1918

iMøte for lukkede dører i Stortinget
den 19. mars 1918 kl. 18.00.

Præsident: Mowinckel.

Præsidenten: Præsidenten foreslaar, at møtet sættes for lukkede døre, da utenriksministeren ønsker at gi stortinget en meddelelse. Til forhandlingerne foreslaar præsidenten, at der gives adgang for kontorchefen, sekretærerne ved stortingets kontor samt de i stortingets tjeneste ansatte referenter, og likeledes selvfølgelig for regjeringens medlemmer. Da ingen har uttalt sig derimot, ansees det enstemmig bifaldt. Jeg gir da ordet til utenriksministeren.

Utenriksminister Ihlen: Der er i de sidste dage kommet ind meddelelser om forhandlingerne i Amerika, som jeg synes, det er rimelig at forelægge for stortingets medlemmer, og beskaffenheten av disse meddelelser er saadan, at jeg synes, det er rimelig, at de forelægges i et hemmelig møte. Jeg benytter derfor den anledning jeg her har til at gjøre det nu. Jeg skal minde om, at i stortingets møte den 22de februar oplyste jeg, at jeg den foregaaende dag hadde faat et telegram fra minister Nansen, i hvilket han meddelte, at han hadde opnaadd, hvad der var foreslaat i mit telegram av 13de februar (det telegram hvori vi modificerte vort standpunkt i noten av 2den februar og gjorde ytterligere indrømmelser), paa betingelse av, at han straks skulde undertegne overenskomst, saasnart denne var opsat i fællesskap paa grundlag av tidligere noteveksling. Nansen tilføiet i telegrammet: "Dette fandt jeg ikke kunne avslaa, da man sterkt har fremholdt ellers vilde stille sig avvisende overfor sidste norske forslag og dermed skyte avgjørelse paanyt ut i det usikre. Hermed anser jeg overenskomst sikret."

Som svar paa dette telegram blev der allerede 21de februar telegrafert følgende til Nansen: "Norske regjering enig i, at De skrider til opprettelse av overenskomst paa grundlag tidligere noteveksling og bemyndiger Dem herved undertegne. Norske regjering takker Dem for det opnaadde resultat."

Foranlediget ved telegrafisk forespørsel fra minister Nansen telegraferte jeg den 27de februar, at den norske regjering var beredt til at sette overenskomsten ikraft saasnart den har mottat meddelelse om undertegning, f.eks. 3 dage efter undertegningsdagen. Jeg telegraferte samtidig og spurgte, om der forelaa saadan oversigt over arbeidet med redaktionen av overenskomsten, at Nansen kunde opgjøre sig nogen mening om, naar undertegning vilde finde sted. I et telegram, som jeg mottok 2den mars, meddelte Nansen, at utkast til overenskomsten endnu ikke var mottat, men lovet kommissionen til 2den mars. - I et telegram, som jeg mottok 5te mars, meddelte han, at det saa ut til, at det

amerikanske utkast neppe vilde kunne ventes før om ca. 1 uke, og at utkastet den 2den mars av War Trade Board var telegrafert til London. I anledning herav sendte jeg minister Nansen et telegram den 6te mars, hvori jeg fremholdt faren ved, at der ikke foregik noget redaktionsarbeide i fællesskap som forutsat, men at War Trade Board utarbeidet utkast paa egen haand og endog forela dette i London, før det vistes Nansen. - Jeg kan i denne forbindelse oplyse, at den franske minister i Kristiania den 9de ds. sa mig, at den franske regjering hadde forlangt at faa sig overenskomsten med Norge forelagt forinden undertegning.

Minister Wedel Jarlsberg, til hvem jeg telegraferte herom, har i et 16. ds, indløpet telegram oplyst, at teksten paa forlangende har været forelagt Frankrike der likesom England har akseptert den med mindre modifikationer, som man mente ikke vilde gi anledning til vanskeligheter, og at man haapet at undertegning kunde finde sted snarest. Minister Wedel tilføiet, at Frankrik har tilskrevet England, at man mener at embargo nu bør ophæves. - Jeg vil videre oplyse i denne forbindelse, at minister Vogt i et telegram, som jeg mottok 12. ds., meddelte, at det forlød i det engelske utenriksministerium, at der var opstaat vanskeligheter i forhandlingerne mellem Norge og Amerika. Jeg svarte, at jeg intet kjendte til, at der var opstaat vanskeligheter. - Den 17. mars fik jeg et telegram fra minister Vogt om, at forslag vilde bli forelagt en nydannet allieret blokadekomite i dennes første møte tirsdag - altsaa idag - om at regelmæssige utførselstillatelser atter skulde bli git til Norge fra de allierte, og at man i London daglig ventet underskrift paa den norsk-amerikanske avtale.

Imidlertid var der lørdag den 16. ds. indløpet fra Amerika-kommissionen et langt telegram, som hadde en hel række telegraferingsfeil, saa vi først ut paa aftenen hadde teksten saa nogenlunde paa det rene. Vi har telegraferet og bedt hele telegrammet repetert, men jeg maa idag holde mig til den tekst som foreligger. Det kan altsaa være mulig at her er nogen enkelte uttryk som ikke er aldeles korrekte. Skulde det vise sig at der er nogen væsentlige feil skal det øieblikkelig bli meddelt stortingets medlemmer i et andet møte. Telegrammet lyder saaledes - det er sendt fra Washington den 15. mars -:

Commission til norske regjering: Vi har igaar 13 mars mottat utkast overenskomst men desværre viser det sig ganske uantagelig.

Helt nye ting som aldrig har været drøftet er sat ind og ting, hvorom der har hersket fuld enighet er ikke kommet med. Dertil det hele dokument i form yderst ensidig og hensynsløst med forpligtelser alene for Norge. Vi mener utkast maa helt omarbeides paa grundlag av tidligere noteveksling og konferanser hvilket er uttrykkelig vedtagne forutsætning.

Vi ansaa det selvsagt, at utkast skulde utarbeides i fællesskap det viser sig nu tydelig hvor uheldig det var

man her ikke vilde gaa med paa saadan fremgangsmaate. Vi skal ikke nu gaa i detalj, saagodtsom hver eneste paragraf er uakceptabel i nuværende form. Nansen har idag mundtlig i War Trade Board git uttryk vor opfatning utkast, man svarte med forslag om gjennemgaaelse i fællesskap hvilket vi paabegynder imorgen. Det er os meddelt at utkast er telegrafert fra London til amerikansk minister, Kristiania. Vi gaar ut fra utkast blir overrakt Dem

Bryn norwegian minister.

Søndag den 17. ds., altsaa iforgaars, fik vi derefter følgende telegram fra Nansen:

Ved konference idag femten med Mc. Cornick og White blev det sterkt betonet, at mottagne utkast alene maatte opfattes som foreløbig forsøk alene av War Trade Board's konsulent paa formulering overenskomst. Utkast var ikke forelagt War Trade Board, som derfor ikke vilde ta ansvar for det. Det blev paastaat at hverken Mc. Cornick eller White hadde seet utkastet før det blev vist mig. Naar konsulenten hadde telegrafert utkast til London var det alene for at gi sine kolleger anledning til bemerkninger. Herrerne indrømmet nu villig, at denne fremgangsmaate har vist sig meget uheldig og beklaget, at de ikke hadde fulgt min henstilling, vi straks skulde utarbeide forslag i fællesskap. Dette er de nu meget ivrig gaa i vei med. De hadde sterke betænkeligheter ved la norske regjering se foreliggende utkast som vilde gi feilagtig indtryk idet det jo forutsættes forandret.

Da jeg fremholdt efter telegrafering London ventet norske regjering se utkast gik de med paa bemyndige amerikanske minister Kristiania overlevere utkast paa betingelse det var uttrykkelig forstaat det var alene løst utkast, som ovenfor præciseret.

Ovenstaaende overraskende forklaring er selvsagt hverken fyldestgjørende eller overbevisende men er aabenbart forsøk dække tilbaketog efterat Board var paa det rene med umulig gjennemføre forslag efter min bestemte avstandtagen under samtale igaaraftes med et medlem Board.

Grundet fravær amerikanske forhandlere begynder fællesutarbeidelse mandag - det var altsaa igaar.

Jeg hadde underrettet Nansen om at minister Vogt hadde meddelt, at det forlød i det engelske utenriksministerium, at der skulde være opstaat vanskeligheter. Herpaa svarte Nansen i et telegram som kom 17. ds., at det omhandlede forlydende kan Amerika-kommissionen kun forklare ved det engelske utenriksministeriums indseen(?) av det nedslaaende indtryk som det omhandlede utkast til overenskomst maatte gjøre paa norsk side. I Washington forelaa intet som forklaret saadant forlydende.

Endelig mottok jeg - likeledes søndag 17. ds. - et telegram til fra Nansen som lyder saa: Mc. Cornick har nu ieftermiddag telefonert igjen for at henstille at norsk regjering ikke faar utkast da det jo bare er foreløbig og skal forandres og unødig vil gjøre slet indtryk. Jeg

Møte for lukkede dører, Stortinget 19. mars 1918

svarte, at jeg allerede hadde telegrafert om det, men maa nu anmode norsk regjering ikke ta noget hensyn til dette utkast og ofre arbeide paa det, da det blir helt forandret. Skal snarest telegrafere nærmere. Undertegnet kommissions formand.

Indtil nu idag i dette øieblik er ingen videre meddelelse indløpet. Men jeg har fra den herværende amerikanske minister igaar, paa min anmodning og - som han uttrykte sig - til min personlige underretning, faat en gjenpart av det omhandlede utkast, og jeg er helt enig med Nansen i, at det er ganske uantagelig. Det er et meget langt dokument, som vi nu gjennemgaar i Utenriksdepartementet. Nansen har vistnok anmodet os om ikke at ta noget hensyn til dette utkast og ofre arbeide paa det, men jeg har allikevel tænkt, at det kan være nyttig at henlede hans opmerksomhet paa de punkter i utkastet, som vi her særlig fæster os ved. Det er meningen at sende ham et telegram derom i morgen.

Efter det her oplyste er de altsaa igaar, mandag, begyndt sammen at utarbeide et utkast til overenskomst. Det var den 20. februar at Nansen telegraferte at saken skulde være iorden og at han maatte ha fuldmagt til straks at undertegne. Men man kan jo ha det haab, hvis amerikanerne vil stille sig imøtekommande, at utarbeidelsen kan ske noksaa hurtig - hvor hurtig er ikke godt at si. Ialfald maa man tænke sig, at før 1. april vil det ikke være mulig at faa nogen overenskomst istand, og om den kommer istand til den tid, er heller ikke godt at vite. Men jeg trodde, at disse ting var av saa stor interesse for Stortingets medlemmer, at jeg vilde ta dem frem her.

Efter forslag av præsidenten besluttetes enstemmig: Utenriksministerens meddelelse tages til efterretning.

Præsidenten: Præsidenten foreslaar, at utenriksministerens meddelelse ikke blir at offentliggjøre. Hvis ingen har noget dertil at bemerke, betragtes det forslag som bifaldt.

Protokollen oplæstes, uten at foranledige nogen bemerkning.

Møtet hævet kl. 18.20.